

сяброу аб кнізе, але і імкненне кіраванне чытаннем сяброу.

Такім чынам, міжчытацкія зносіны з равеснікамі выконваюць наступныя задачы: садзе імгчаюць рэалізацыі жадання ў вусным кантакце з равеснікамі; з'яўляюцца асноўнымі спосабамі выпрацоўкі агульнага меркавання аб прачытаным; з'яўляюцца важным каналам распаўсюджвання і атрымання разнастайнай інфармацыі аб творах друку.

Змест міжчытацкіх зносінаў адлюстроўвае асноўную тэматыку чытацкіх інтарэсаў юнацтва, у якіх кнігі уваходзяць вострапрадзельныя, якія выклікаюць спрэчкі і абмеркаванні. Міжчытацкія зносіны характэрны для высокай ступені дыскусійнасці.

ЗНОСІНЫ З КУЛЬТУРНЫМ ЖЫЦЦЕМ БЕЛАРУСКАГА ЗАМБЕЖА

Л.А.Дзімешка

Палон ідэялагічных догмаў на мноства гадоў засланы ад нас актыўнае культурнае жыццё нашых суродзічаў за мяжой – беларускую дыяспору. Магчыма, такое становішча растлумачваецца тым, што да апошняга часу ў нас існавалі вяржы адносіны да усіх тых, хто не займаў прасавенскую пазіцыю і не гучна хваліў нас за "палітычныя і эканамічныя поспехі". І толькі цяпер пачаём павярочвацца да нашых суайчыннікаў і адкрываем для сябе цэлы свет беларускага жыцця за мяжой – цікавы, разнастайны, здольны нас многаму навучыць.

Найбольш нацыянальна свядомыя і адукаваныя людзі – эмігранты стварылі за мяжой беларускія культурныя цэнтры ў Амерыцы, Канадзе, Англіі, Германіі, Аўстраліі. Іны выдалі мноства кніг, перыядычных выданняў, якія ўяўляюць сабой гуртасую краіназнаўчую базу не толькі па гісторыі беларускай эміграцыі, але і наогул па гісторыі Беларусі. Гэта частка і гістарычнай і культурнай спадчыны нашага народа. З найбольш значных – І9 тамоу "Запісаў" Беларускага Інстытута навукі і мастацтва ў Амерыцы, біяграфія Я.Купалы і Я.Каласа, бібіліяграфія Скорынін, "Слоўнік" Інкі Станкевіча, "Беларуская мова" у 2-х тамах В.Пашкевіч. У тых жа "Запісах" апублікаваны артыкулы па гісторыі Беларусі,

яе культуры, навуковыя і публіцыстычныя матэрыялы. Том 5 за 1970 год цалкам прысвечаны скарыназнаўству. Даследуюцца тэмы, якія у нас не вывучаліся ці наогул былі забаронены. Цяпер гэта спадчына памаленьку даходзіць да нас.

У 1990 годзе створана Згуртаванне беларусаў авету "Бацькаўшчына", якое мае на мэце кансалідацыю ўсіх беларусаў на аснове нацыянальнай еднасці, незалежна ад месца пражывання. Яно зацікаўлена ў супрацоўніцтве з бібліятэкамі, музеямі, архівамі. Рада Згуртавання надае увагу пытанням камплектавання дзяржаўных збораў Рэспублікі Беларусь кнігамі, дакументамі і іншымі эміграцыйнымі матэрыяламі. Дзея гэтага створана спецыяльная Бібліятэчна-архіўная камісія пры Згуртаванні, старшынёй якой з'яўляецца вядомы грамадскі дзеяч Ганна Сурмач. Камісія аказвае дапамогу суполкам па-за межамі РБ у камплектаванні беларускімі кніжкамі бібліятэк замежжа; яна наладжвае кантакты з культурнымі арганізацыямі, прымае удзел у арганізацыі сустрэч і перамоў з вядомымі дзеячамі ў галіне культуры, літаратуры, бібліятэчназнаўства. Адбыліся сустрэчы з Вітаўтам Кіпелем і Янкам Запруднікавым з Нью-Йорку, ладзілася дамоўленасць аб капіраванні матэрыялаў па гісторыі і культуры Беларусі для нашых бібліятэк. Беларускі гісторык з Варшавы Ары Туронак перадаў у бібліятэчна-архіўную камісію частку асабістага архіву, у тым ліку рукапіс сваёй вядомай кнігі "Беларусь пад нямецкай акупацыяй", а таксама багатую бібліятэчку беларускіх эміграцыйных выданняў, у якой амаль поўны комплект "Беларускага летапісу" Міколы Панькова.

Камісія прымае актыўны ўдзел у першым суветным кангрэсе беларусістаў, які прайшоў у Мінску (1991 г.) і садзейнічаў установам больш цесных кантактаў. Асацыяцыя беларусістаў, створаная на гэтым кангрэсе, мае на мэце збор і захаванне гістарычных спадчыны. У 1991 годзе у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі прайшла Рэспубліканская канферэнцыя "Спадчына", спрыяюшая актывізацыі нацыянальнага адраджэння на Беларусі; у 1992 годзе па задумцы Згуртавання "Бацькаўшчына" адбыўся з'езд беларусаў авету ў Мінску. На з'ездзе прысутнічаў беларускі эмігранцкі пісьменнік Масей Сяднеў, які сустрэкаўся з нашымі пісьменнікамі, грамадскімі, перадаў некаторыя свае кніжкі бібліятэкам.

Фактычна сёння можна гаварыць аб перахлыненні існаванні двух аструктур беларускай нацыянальнай культуры: на Беларусі (яна ця-

пер у стане адраджэння, якое ідзе марудна, з цяжкасцямі, аб чым хоць сведчаць нападкі на беларускую мову, шматлікія дыктуі! на гэтую тэму) і сярод беларускай эміграцыі (без карэння там ей таксама выживаць цяжка). Гэтая акалічнасць можа стаць вытокам сілы і барацця, калі аб'яднаць намаганні, калі дасягнуць поўнага абмену інфармацыяй.

Прышоў час выдаваць, паказваць, прадстаўляць усё дастойнае, абагачаючае нас, што дае магчымасць нам выстаяць, выжыць як беларуская нацыя, абагаціць сабою чалавецтва.

Па праблеме аб'яднання гэтых двух структур беларускай нацыянальнай культуры з'яўляюцца прапановы. Гэта выступленні і даюладаванні вучонага Адама Мальдзіса, старшыні Бібліятэчна-архіўнай камісіі Ганны Сурмач, літаратурныя замалюкі пісьменніка Барыса Сачанкі, грамадскага дзеяча Міхаса Чарняўскага, артыкулы на старонках часопісаў і газет розных аўтараў. Пазнаць культурнае жыццё за мяжою ў значнай частцы дапамагаюць публікацыі польскіх аўтараў, сярод якіх патрэбна адзначыць як больш важнае даюладаванне Алега Датышонка "Беларуская эміграцыя" ("Беларускі календар", Беласток, 1989 год), а таксама артыкулы С. Свірада, К. Пясовіча, Л. Пяцельскай, Я. Тазбіра, А. Яблонскай, І. Тамашэўскага, К. Падляскага, К. Кошкі, Р. Сулімы.

Надрукаваныя матэрыялы, архіўныя звесткі, матэрыялы Бібліятэчна-архіўнай камісіі, гутаркі з грамадскімі дзеячамі праграмы "Адраджэнне" дапамагаюць нам бліжэй пазнаёміцца з бібліятэчнай справай у беларускай эміграцыі, у прыватнасці, з працай Бібліятэкі імя Ф. Скарыны ў Лондане, Беларускай Бібліятэкі імя Івана Дукчэвіча ў Канадзе, Беларускай Народнай Бібліятэкі ў Польшчы, з фондам беларусістыкі ў Нью-Йоркай публічнай бібліятэцы. Яны стварылі за мяжою добрыя фонды беларускай кнігі.

Работу па стварэнні бібліяграфіі беларусістыкі замешка пачала наша Нацыянальная бібліятэка. Штомесячны бібліяграфічны білетэнь "Новыя кнігі Беларусі", які яна выдае, надрукаваў у 7 і 8 думарах за 1992 год дадатак "Беларускае замешка" у двух частках (Складальнікі Т.Р. Мацвеева, Т.Я. Мамедава). У частцы першай знайшлі адлюстраванне матэрыялы па рэзідэлах "Беларусы ў Польшчы", "Беларуская эміграцыя: ЗША, Канада, Англія, Аргенціна, Германія, Францыя, Аўстралія", "Беларускае замешка і Чар-

нобыль", "Міжнародны кангрэс беларусістаў", "Друк замэжка". Ча-
стка другая змяшчае раздзелы "Мэстаства. Літаратура. Навука".
У раздзеле "Літаратура" пададзена бібліяграфія твораў А.Барска-
га, В.Шведа, Я.Чыквіна, С.Міновіча, М.Гайдука, Н.Арсенневай, А.
Салаўя, У.Клішэвіча, М.Сяднева, М.Кавыля, К.Акулы, А.Калубові-
ча, Д.Віцьбіча. У Глінбіннага, А.Саковіча. Яшчэ зусім нядаўна
гэтая імяны зусім не былі вядомы беларускаму чытачу. У кожным
нумеры гэтага бюлетэня пад рубрыкай "Навінкі беларускага друку"
да таго ж падаюцца звесткі "Беларуон за мяжой".

Бібліятэкі беларускага замэжка актыўна адлюстроўваюць па-
дзеі культурнага і літаратурнага жыцця на Радзіме. Шырока адзна-
чаюцца даты з дня нараджэння нашых класікаў, у бібліятэках ла-
дзяцца выставы кніг песняроў Я.Купалы і Я.Коласа. Напрыклад,
Бібліятэка імя Ф.Скарыны ў Лондане сумесна з Англа-беларускім
Таварствам і Згуртаваннем беларусаў Вялікабрытаніі на такіх
выставах да 100-годдзя з дня нараджэння Я.Купалы і Я.Коласа па-
далі не толькі іх творы, але і рэдкія выданні, у тым ліку і з
прыватных архіваў. Гэтая ж бібліятэка добра адзначыла 100-годдзе
з дня нараджэння мала знавага на Радзіме Вацлава Ластоўскага.

Падзеяй для бібліятэчнага жыцця за мяжой стала лекцыя док-
тара Вітаўта Кіпеля для славянскіх бібліятэкараў ЭМА на тэму:
"Беларуская нацыянальная бібліяграфія: праблемы".

На Беларусі ў апошні час удзяляецца ўвага знаёмству чыта-
чоў з творчасцю беларускіх пісьменнікаў эмігрантаў, якія выму-
шаны былі у розны час і на розных матывах пакінуць Радзіму, але
ніколі не забывалі яе. Іх творы займаюць значную частку фондаў
бібліятэк замэжка і значную частку нашай опадчыны. Творы Н.Ар-
сенневай, Д.Геніюш, А.Салаўя, У.Клішэвіча, С.Лосеня, А.Змагара,
В.Адваянага, А.Бярозкі і інш. усе часцей сталі з'яўляцца ў ай-
чынным друку. Іх друкуюць часопісам "Полымя", "Крыніца". "Бела-
русь"; іх рэкламуюць публічныя бібліятэкі шляхам выстаў "Вяр-
танне дадому", вечарын "Доўгі шлях да Радзімы", сустрэч з бела-
русознаўцамі, вучонымі, пісьменнікамі, аябрамі і родзічамі эмі-
грантаў; іх творы сталі здабыткам фондаў Нацыянальнай бібліятэ-
кі Беларусі, фундаментальнай бібліятэкі АН, фонда "Бацькаўшчы-
на", Беларускай хаткі імя М.Багдановіча. Гэтая эканамічнасць дае
надзею на больш пясняны сувязі з бібліятэкамі замэжка, на арга-

нізацыю вытворчай практыкі ў будучым нашых студэнтаў у беларускіх бібліятэках на мяжов, стажыровак у іх нашых выкладчыкаў, а наогул на больш паспяховыя рахункі нацыянальнай праграмы "Адраджэнне".

НЕКАТОРЫЯ АСПЕКТЫ ВІВУЧЭННЯ РОЛІСЭРАМ МЯСЦОВАЙ МУЗЫЧНАЙ СПЕЦЫЯЛІКІ ФАЛКЛОРУ

А.М. Аляхновіч

Для паспяховага выкарыстання музычнага фальклору ў свяце рэжысэру важна ведаць некаторыя выходныя тэрміны, асэнсаванне якіх дапамагае яму удумліва і кампетэнтна вырашаць шматлікія творчыя задачы:

1. Тэрмін "аўтэнтычны фальклор", які, на паказвае практыка, многія тэарэтыкі і практыкі дрэнна разумеюць, азначае перададаны, неапрацаваны, натуральны. Ён існуе толькі ў побыту, задавальняючы перш за ўсё практычныя мэты тых, хто яго выконвае. У аўтэнтычным фальклору няма падзелу на глядачоў і выканаўцаў. Ён заўсёды рэгламентаваны самім абрадам, рытуалам, падзелі і маз утылітарную функцыю. У наш час аўтэнтычны фальклор жыве, у асноўным, у свядомасці людзей старэйшага і сярэдняга ўзросту.

2. Тэрмін "фалькларызм" азначае акадэмічны, супярэчлівы, прэцімоўны працэс выкарыстання фальклору ў іншых галінах культуры (Я. Гусев). Грэба адзначыць, што сама з'ява фалькларызм вельмі дыюксіфічная як срод тэарэтыкаў, так і практыкаў фальклору.

3. Тэрмін "фальклор" азначае аінкрэтчнае мастацтва ў якім адначасова свалучаюцца словы, песьні, танец, інструментальная музыка, народны тэатр, танцаміла і інш. Гэтым вызначэннем падкрэсліваецца мастацкасны фальклору, у адрозненні ад пункту гледжання некаторых вучоных на яго як толькі мастацтва слова, альбо з'ява, у якую ўключаюцца яшчэ дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва і народныя рамесны.

4. Сінкрэтызм фальклору азначае тое, што ўся жанры фальклору ўзніклі і існавалі адначасова. Сінкрэтызм быў характэрны для першабытнага мастацтва, калі чалавек не вылучаў сябе ад пры-